

Zpráva ze 2. ročníku Semináře ke zpřístupňování šedé literatury 2009

Mgr. Iveta Fürstová

297 mm

Zpráva ze semináře ke zpřístupnění šedé literatury 2009

Mgr. Iveta Fürstová

Dne 22. října 2009 se konal v aule Centra VUT v Brně již 2. ročník Semináře ke zpřístupnění šedé literatury, pořádaný Národní technickou knihovnou (NTK), Vysokou školou ekonomickou (VŠE), Ústřední knihovnou Vysokého učení technického v Brně a Českou informační společností, o. s. Cílem semináře bylo představit odborné veřejnosti výsledky projektu „Digitální knihovna šedé literatury – funkční model a pilotní realizace“ (NUŠL) a seznámit s novými trendy, které se týkají zpracování a zpřístupňování šedé literatury u nás i v zahraničí. Moderátorkou semináře byla jako v loňském roce PhDr. Radka Římanová z NTK. Novinkou letošního ročníku semináře byly prezentace všech přednášejících v anglickém jazyce. Sborník ze semináře spolu s evaluací je dostupný na webových stránkách projektu Národního úložiště šedé literatury <http://nusl.techlib.cz/sbornik/2009/> (ISSN 1803-6015).

Digitální knihovna šedé literatury NUŠL

V prvním příspěvku představila hlavní řešitelka projektu PhDr. Petra Pejšová (NTK) aktuální stav projektu „Digitální knihovna šedé literatury – funkční model a pilotní realizace“, jehož hlavním cílem je vytvoření Národního úložiště šedé literatury (NUŠL). Projekt, který je podporován Ministerstvem kultury ČR, se v současnosti nachází v druhé etapě řešení – realizace modelové aplikace a její ověření (červenec 2009 – září 2010). Petra Pejšová v úvodu připomněla výsledky řešení z roku 2008 a posléze informovala o úspěšném řešení projektu v roce 2009, jehož výsledkem je beta verze 0.2 metadatového formátu NUŠL, výběr softwarového systému CDS Invenio a uživatelského rozhraní ESP Fast. V oblasti spolupráce byla zpracována právní expertiza, která objasňuje právní vztahy mezi NTK a spolupracujícími institucemi, uvádí příklady smluv a doporučení pro vysoké školy, jak uzavírat licenční smlouvy se studenty. Spolupráce, které předcházelo dotazníkové šetření, byla navázána nejprve s Knihovnou AV ČR a s ústavu AV ČR a počátkem roku 2010 bude zahájena s českými univerzitami. Pokračuje zahraniční spolupráce s OpenSIGLE a GreyNet. Výsledky projektu jsou k dispozici na webových stránkách projektu NUŠL <http://nusl.techlib.cz>, k nimž přibyla rovněž anglická verze <http://nrql.techlib.cz>. Na závěr pozvala Petra Pejšová zájemce z řad odborné veřejnosti na 3. ročník Semináře ke zpřístupňování šedé literatury, který se uskuteční 8. prosince 2010 v NTK, a na Dvanáctou mezinárodní konferenci pro šedou literaturu (GL12), jenž proběhne 6. – 7. prosince 2010 rovněž v NTK.

Prezentace ke stažení: http://nusl.techlib.cz/images/NRGL_Brno_2009.pdf

Plný text ke stažení: http://nusl.techlib.cz/images/NRGL_fulltext_2009_final.pdf

Uživatelské rozhraní Národního úložiště šedé literatury

Následující přednáška Pavla Koucourka (INCAD spol. s.r.o.) blíže seznámila s uživatelským rozhraním ESP Fast, jehož úkolem je integrovat a zpřístupňovat data uživatelům. ESP Fast umožňuje sémantické vyhledávání (česky) a podobnostní vyhledávání neboli adaptivní metody rozpoznání (APRP).

NUŠL ESP POC Navigace:

- Organizace (zdroj)
- Typ dokumentu
- Datum zveřejnění
- Autor
- Deskriptory

Plánuje se rovněž využít vyhledávací strom „PSH“. Pro vizuální podobu uživatelského rozhraní byl použit design NTK. Zajímavým doplněním uživatelského rozhraní je grafická osa, kde se zobrazuje publikační činnost v jednotlivých letech. Uživatelský interface NUŠL bude zveřejněn do konce listopadu 2009.

Prezentace ke stažení: <http://nysl.techlib.cz/images/UI4NUSL.pdf>

Plný text ke stažení:

České právo a šedá literatura

Velký zájem mezi účastníky semináře vzbudila přednáška JUDr. Radima Polčáka (PF MU Brno), která se věnovala velmi aktuálním právním otázkám v oblasti šedé literatury. Doktor Polčák upozornil na specifické vlastnosti šedé literatury v prostředí stávajících českých právních předpisů – tj. Zákon 121/2000 Sb. (autorský zákon), Zákon č. 111/1998 Sb. (zákon o vysokých školách) a Zákon č. 101/2000 Sb. (o ochraně osobních údajů). Toto specifické postavení šedé literatury vyplývá ze skutečnosti, že dokumenty šedé literatury jsou nekonvenčními publikacemi, které nemají svého vydavatele. Velký prostor byl věnován jednotlivým typům šedé literatury, kde bylo uvedeno rozdělení na šedou literaturu, která vzniká při plnění školních povinností (školní dílo), vědecké výstupy (zaměstnanecké dílo), dílo, které zpracovala třetí osoba (dílo na objednávku), konferenční materiály, technické standardy, atd. Více informací o právních vztazích týkajících se šedé literatury zájemci naleznou v plném textu právní expertizy na webových stránkách projektu NUŠL http://nysl.ntkcz.cz/index.php/Spolupracuj%C3%ADc%C3%AD_organizace.

Prezentace ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/Polcak-grey_literature.pdf

Plný text ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/Grey_Literature-Polcak.pdf

Nástroje pro dlouhodobou ochranu digitálních dokumentů v důvěryhodných úložištích

Příspěvek Elišky Pavláskové a Andrey Fojtů (Ústav výpočetní techniky UK Praha) zaměřil svou pozornost na proces uchovávání digitálních i digitalizovaných objektů. Je žádoucí zachovat základní charakteristiky: autentičnost, srozumitelnost, životaschopnost, integritu, identitu a dostupnost. Celý proces by měl začít již u výběru úložiště, vhodných formátů, metod, SW, HW, testování vybraných politik, certifikace a auditu. V prezentaci byla představena celá řada nástrojů, např. Plotter, Plato, DRAMBORA, Nestor, TRAC. Většina z nich byly testovány a používány v Národní knihovně České republiky.

Prezentace ke stažení:

http://nysl.techlib.cz/images/Presentation_seda_literatura-Pav1%C3%A1skov%C3%A1%2CFojt%C5%AF.pdf

Plný text ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/Evskp_2009_prispevek.pdf

Open Access and digital repositories: the role of the DRIVER project

Prvním zahraničním hostem na semináři byla Sophia Jones (Centre for Research Communications University of Nottingham, Velká Británie), která představila projekt DRIVER. Víze projektu DRIVER směřuje k tomu, aby všechny výzkumné instituce v Evropě a na celém světě zpřístupňovaly výsledky své práce v institucionálních repozitářích s otevřeným přístupem. Hlavním cílem projektu je vybudovat moderní evropskou infrastrukturu digitálních archivačních míst a Evropskou konfederaci digitálních repozitářů. V úvodu svého příspěvku Sophia Jones vysvětlila myšlenku „Open Access“ (otevřeného přístupu), objasnila význam institucionálního repozitáře a nastínila vývojové trendy v Evropě. Výstižně zde formulovala argumenty na podporu otevřeného přístupu. Například vědci poskytují otevřený přístup centrální archiv jeho dokumentů, zlepšuje možnost vyhledání jeho prací a zvyšuje šíření a vliv jeho vědeckých výzkumů. Rovněž instituce, podporující otevřený přístup, zvyšuje svou viditelnost a prestiž před financujícími orgány a světovou výzkumnou komunitou.

Prezentace ke stažení:

http://nysl.techlib.cz/images/DRIVER_presentation%2C_Czech_Republic_1009_Sophia_Jones.pdf

Plný text ke stažení:

"Grey publishing" and GreyNet's initiatives in this area

Následovala prezentace druhého zahraničního hosta, kterým byl Dominic Farace (GreyNet). Organizace GreyNet vznikla před více než patnácti lety a jejím primárním cílem bylo zachytit výsledky Mezinárodní konference o šedé literatuře, což vedlo k publikování široké škály dokumentů v tištěné i elektronické podobě – například programů a sborníků z konferencí, zpravodajů, newsletterů, memorand, průvodců, bibliografií, studijních materiálů, apod. Dominic Farace ve své prezentaci ukázal, že cílem GreyNet je usnadnit komunikaci v oblasti šedé literatury a připomněl, že publikování a zpřístupňování šedé literatury je nástrojem ke změně.

Prezentace ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/Presentation_Brno_%28GreyNet.pdf

Plný text ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/Czech_Seminar_on_Grey_Literature.pdf

Identifikátory pro digitální objekty a intelektuální entity – možnosti řešení

Následující příspěvek, který přednesl Jan Hutař (NK ČR), poskytl přehled o strategii v oblasti perzistentních identifikátorů v Národní knihovně ČR. Jan Hutař nejprve shrnul aktuální stav implementace perzistentních identifikátorů pro digitální knihovny v českém prostředí od roku 2007. Upozornil rovněž na některé problémy a úskalí, s nimiž se potýká pracovní skupina při řešení perzistentních identifikátorů pro digitální objekty. Pracovní skupina navrhuje přidělovat jedinečné a trvalé ČNB číslo. Dále Jan Hutař informoval o průběhu projektu URN:NBN:CZ.

Prezentace ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/PPT_-_nysl-urn_nbn-14102009.pdf

Plný text ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/TEXT_-_urn_nbn_prispevek_nysl_2009-21102009-AF.pdf

PSH v licenci Creative Commons

Na závěr semináře zazněla přednáška PSH v licenci Creative Commons, kterou připravili autoři Jindřich Mynarz, Kateřina Kamrádková a Kristýna Kožuchová (NTK). Autoři se ve svém příspěvku věnovali způsobu, jak mohou být systémy znalostí obecně a PSH konkrétně využity v kontextu šedé literatury. Prezentace byla rozdělena na dvě části. V první části Jindřich Mynarz hovořil o roli systémů organizace znalostí a linked data a jejich vztahu k šedé literatuře. Dále představil formát SKOS (Simple Knowledge Organisation System), do kterého byl PSH implementován. V druhé části prezentace se Kateřina Kamrádková věnovala nejprve stručnému představení Polytematického strukturovaného hesláře a licenci Creative Commons a poté zmínila klíčové faktory, které vedly k uvolnění PSH pod licenci Creative Commons. Prezentace byla doplněna ukázkou vyhledávání v PSH v rámci nového grafického rozhraní umístěného na stránkách NTK.

Prezentace ke stažení: http://nysl.techlib.cz/images/PSH_%26_CC.pdf

Plný text ke stažení: <http://nysl.techlib.cz/images/Psh%2Bcc.pdf>

Účastníci semináře zhodnotili průběh semináře pomocí evaluačního dotazníku, který z 64 zúčastněných pečlivě vyplnilo 34 účastníků. Celkově by seminář oznámkovalo 44% účastníků školní známkou 1 a 50% účastníků školní známkou 2. Seminář by doporučilo 32 z 34 účastníků, což činí 94%.

V rámci evaluace byly zodpovězeny základní otázky týkající se spokojenosti s uskutečněnou akcí. Účastníci semináře byli velmi spokojeni s formou pozvání na seminář i časovým předstihem zaslání pozvánky. Odborná náplň semináře a technické zabezpečení bylo ohodnoceno kladně. Z dotazníku vyplynulo, že seminář byl po odborné stránce hodnocen jako dobrý. Většině účastníkům vyhovoval prostor, který byl v rámci semináře ponechán k diskusi.

Z přednesených přednášek nejvíce zaujala účastníky semináře přednáška JUDr. Radima Polčáka z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, která vyvolala velmi živou diskusi a účastníci ve svých komentářích uvedli, že je toho téma i do budoucna zajímavá. Dále posluchači kladně hodnotili příspěvek Sophie Jones a PhDr. Petry Pejšové. Odpověď na otázku „Jaká přednáška Vás zaujala nejméně“ byla ponechána v sedmi dotaznících nevyplněna. Z odpovědí, které byly získány se umístila jako nejméně atraktivní přednáška Elišky Pavláskové a Andrey Fojtů „Nástroje pro dlouhodobou ochranu digitálních dokumentů“.

297 mm